

NARODNI
DOM
MARIBOR

KONCERTNA
POSLOVALNICA

Orkestrski cikel 2021/2022

7. abonmajski koncert

15. maj 2022 ob 19.30, Dvorana Union, Maribor

BEOGRAJSKI FILHARMONIČNI ORKESTER

HOWARD GRIFFITHS, dirigent
NAREK HAKNAZARJAN, violončelo

Spored

Peter Iljič Čajkovski (1840–1893)

Vihar, simfonična fantazija po Shakespearju, op. 18

Peter Iljič Čajkovski

*Variacije na rokokojsko temo, op. 33,
za violončelo in orkester*

Antonín Dvořák (1841–1904)

Simfonija št. 7 v d-molu, op. 70, B 141

I. Allegro maestoso

II. Poco adagio

III. Scherzo: Vivace – Poco meno mosso

IV. Finale: Allegro

Rusko glasbo 19. stoletja je v marsičem zaznamoval boj za lastno nacionalno identiteto, pri čemer pa so se ruski skladatelji in ideologi razdelili v dva vsaj navidez nasprotujoča si tabora. Prvi, izrazito nacionalistični, se je nabral v Sankt Peterburgu okoli skladatelja Milija Balakireva, skladatelje, ki so mu pripadali, pa danes poznamo pod imenom »ruska peterica«. Slednje je vodilo skupno prepričanje, da je potrebno rusko nacionalno poiskati v ruski ljudski glasbi. Drugače so mislili skladatelji, nabrani v Moskvi okoli Nikolaja Rubinsteina in njegovega Konservatorija. Ti so bili prepričani, da si morajo ruski skladatelji najprej nabrati profesionalnih znanj, ki izvirajo iz zahodnoevropske tradicije, šele na tej podlagi pa bo mogoče zidati tudi rusko nacionalno glasbeno identiteto. Kljub mnogim sporom pa so v resnici skladatelji obeh taborov tudi dobro sodelovali. Kot osrednji ideolog ruske peterice je veljal umetnostni in glasbeni kritik Vladimir Stasov, ki pa ga je ob koncu leta 1872 navdušila tudi izvedba *Druge simfonije Petra Iljiča Čajkovskega*, v kateri je razpoznal številne ljudske napeve. Zato je takoj naslednje leto Čajkovskemu predlagal tri teme – Gogoljevega *Tarasa Bulbo*, Scottovega *Ivanhoea* in Shakespearjev *Vihar* – kot možna izhodišča za simfonično pesnitev. Skladatelj se je navdušil nad *Viharjem* in se tako le štiri leta po uverturi *Romeo in Julija*, za katero je dal Čajkovskemu idejo Balakirev, torej še en član ruske peterice, znova spopadel s Shakespearjevo snovjo. Še preden pa se je lotil dela, je Stasov v pismu spraševal, če se mu zdi, da je za novo delo ključna tudi upodobitev nevihte, na kar je modrec seveda odgovoril pritrdilno.

Čajkovski se je dela lotil še isto poletje na posestvu Usovo, kjer je po lastnih besedah užival neskaljene trenutke spokojne narave, prostranih step in mirnih gozdov. V zgolj desetih dneh je bila simfonična pesnitev končana, v naslednjih dveh mesecih pa je končal tudi z instrumentacijo. V natisnjeni partituri je skladatelj objavil tudi program pesnitve: »Morje. Čarovnik Prospero

pošlje ubogljivega duha Ariela, da vzbudi vihar, ki povzroči razbitje ladje, na kateri je bil Ferdinand. Čarobni otok. Prvi plašni izrazi ljubezni med Mirando in Ferdinandom. Ariel. Caliban. Zaljubljenca se prepustita užitkom strasti. Prospero se odreče svoji čarovniški moči in zapusti otok. Morje.« Glasba ne sledi zaporedju dogodkov v drami, temveč je zamišljena kot skladba, sestavljena iz več odsekov, ki portretirajo določene protagoniste ali dogodke. Po uvodni sliki morja, ki služi kot ozadje celotni simfonični pesnitvi, slišimo Prospera, ki daje ukaze Arielu. Nato pridrvi nevihta in ko se umakne, zaslišimo v violončelih melodijo Mirande, ki jo nato prevzamejo vsa godala. Zatem se pojavi Ariel, ki ga na hitro prekine Caliban, čigar neurejeni ritmi in intervali natančno označujejo njegovo strašljivo podobo, skladba pa nato potihne v začetnih zvokih morja.

Prva izvedba simfonične pesnitve je bila v Moskvi že decembra istega leta in o njej sta navdušeno poročala tako Stasov kot tudi Rimski-Korsakov. Toda kmalu zatem se je prijateljsko razmerje med moskovskim rubinsteinovim krogom in sanktpeterburškimi privrženci Balakireva in Stasova porušilo. Še posebej zato, ker Čajkovski ni grebel zgolj po narodnem blagu, temveč je občudoval tudi velika dela zahodnoevropske glasbe, še posebej Mozarta. Prav ljubezen do Mozarta je Čajkovskega navdihnila za dela, v katerih je začititi tudi nekaj klasicističnega igrivega duha. To velja predvsem za pantomimo iz opere *Pikova dama*, *Četrto suito* za orkester, imenovano tudi »Mozartiana« in nenazadnje tudi za *Variacije na rokokojsko temo*.

Slednje je Čajkovski napisal konec leta 1876, takoj po simfonični pesnitvi *Francesca da Rimini*. Delo je posvetil prijatelju, profesorju na Moskovskem konservatoriju, nemškemu violončelistu Wilhelmu Fitzenhagnu, ki je delo tudi prvi izvedel.

Fitzenhagen je variacije zaznamoval precej močno: v solistični part je dodal številne virtuosne vrvke, najpomembneje pa je, da je spremenil strukturo samega dela. Tako je opustil osmo variacijo in zamenjal vrstni red posameznih variacij. Čajkovski ni veliko protestiral, zato je bila natisnjena Fitzenhagnova »verzija«, ki je ostala v rabi vse do danes. Prav gotovo se ob naslovu skladbe Čajkovskega tudi vprašamo, kakšne so vezi, ki jih skladba vzpostavlja z rokokojskim slogom? Še največ je takšnega »starinskega« duha občutiti v temi, ki je zasnovana izrazito periodično, bolj prosojna pa je tudi orkestracija, saj se je Čajkovski odrekal trobentam in trombonom. Toda variacijsko nadaljevanje se vse bolj jasno odpira tipičnemu romantičnemu idiomu: posamezne variacije pridobivajo karakterne poteze (četrta variacija je zasnovana plesno, šesta je ekspresivna romanca s pizzicato spremljavo, poslednja variacija pa prinaša odločen koračniški utrip), solistična linija pa postaja izrazito virtuosna. Čajkovski je Mozarta prav gotovo oboževal, a vendarle ne toliko, da bi žrtvoval svoj lastni glasbeni izraz.

Mednarodna slava **Antonína Dvořáka** se je pričela leta 1878, ko je berlinski založnik Simrock na prigovarjanje Brahmsa izdal skladateljeve *Moravske duete*, tej izdaji pa je sledila še izrazito uspešna publikacija *Slovanskih plesov* za klavir štiri-ročno. Nadaljnji uspehi so si kar sledili – znameniti Kvartet Joachim je sprejel v svoj repertoar Dvořákova dela, izvedba skladateljevega oratorija *Stabat mater* v Londonu leta 1883 pa je sprožila takšno navdušenje, kakršno si je nekoliko pred tem v angleški prestolnici prislužil le še Mendelssohn. Zato ne čudi, da je Filharmonično društvo v Londonu pri skladatelju naročilo novo simfonijo, skladatelj, ki je postal tudi častni član društva, pa se je zavedal pomembnosti naročila novega dela, ki »mora biti zmožno razburiti svet«.

Začetek osemdesetih let je bil sicer tudi čas, ko je bil Dvořák postavljen pred številne osebne preizkušnje. Najprej mu je umrla mati, na katero je bil močno navezan, vse bolj se je slabšalo mentalno zdravje skladateljskega kolega Bedřicha Smetane, skladatelj pa je stal tudi pred odločitvijo, ali se bo odzval na vabilo Brahmsa in glavnega dunajskega kritika Eduarda Hanslicka ter se preselil na Dunaj, kjer bi lahko pisal opere na nemška besedila. Na koncu se Dvořák ni želel odpovedati svoji nacionalni identiteti in je moral odgovoriti negativno svojima nemškima podpornikoma, nekaj takšnega nacionalističnega duha pa se je na prav poseben način naseslilo tudi v prvi stavek nove simfonije, v kateri je skladatelj pod prvo temo v partituro zapisal: »Ta glavna tema se mi je porodila ob prihodu slavnostnega vlaka iz Pešte leta 1884.« Šlo je za vlak, s katerimi so pripeljali rojake iz Madžarske na predstavo v Narodno gledališče, kar je imelo močne politične podtöne.

Toda v skladateljevi *Simfoniji št. 7* zaman iščemo značilne folklorne motive – veliko bolj se zdi ukrojena po zgledu Brahmsovih simfonij, še posebej *Tretje*, ki jo je Dvořák sli-

šal v Berlinu v začetku leta 1884. Hkrati pa ga je še podžgalo Brahmsovo mnenje, da si predstavlja, da bo nova simfonija slišati precej drugače od skladateljeve *Šeste simfonije*. In res sta za simfonijo značilni nenavadna tematska zgoščenost in slogovna poenotenost. Karakter prvega stavka v sonatni obliki najbolj določa prva tema, ki nastopi nad temačnim pedalnim tonom. Druga tema je bolj spravljiva, a se v izpeljavi dramatično zaplete, pri čemer pa končna koda ne prinaša prave razrešitve, saj se po stopnjujoči se napetosti resignirano umakne atmosferi iz začetka stavka. Drugi stavek prinaša sprva več miru, ki pa je daleč od brezskrbne idile in tako bližje tihi priprošnji. V tretjem stavku se nadaljuje splošna temačna atmosfera. Glavna tema je izrazito ritmična, toda plesni karakter ves čas najeda spremljajoči kontrapunkt, ki se prevrže v pravi dramatični vihar. Finale je ponovno zasnovan v sonatni obliki in končno prinaša z začetnim oktavnim skokom okus po odločni, celo junaški volji. Skladba se zaključí z impresivno zasnovano kodo, v kateri skladatelj vendarle prihaja do samozavestnega in potrjujočega zaključka.

Gregor Pompe

BEOGRAJSKI FILHARMONIČNI ORKESTER

Beograjski filharmonični orkester je bil ustanovljen leta 1923, danes pa sodi med vodilne orkestre v regiji, kar si je zagotovil predvsem z ustvarjalnimi programskimi koncepti, v katerih skuša uravnotežiti tradicionalni in sodobni repertoar. Orkester je še posebej ponosen na dolgoletni umetniški odnos s slovitim dirigentom Zubinom Mehto, medtem ko je od sezone 2017/18 glavni dirigent orkestra Gabriel Feltz in glavni gostujoči dirigent Daniel Raiskin. V preteklih sezonah so z

orkestrom sodelovali številni priznani dirigenti in solisti (M. Jurovski, K. Penderecki, N. Marriner, B. Berezovski, N. Freire, J. Rachlin, S. Chang, I. Faust, M. Majski, S. Gabetta, V. Repin, N. Luganski, S. Isserlis, X. de Maistre, A. S. Ott, K. Soltani in drugi), mednarodne turneje pa so orkester vodile v Italijo, Nemčijo, Avstrijo, Švico, Švedsko, Francijo, Slovenijo, Bosno in Hercegovino, Hrvaško in Oman. Leta 2014 so se odpravili na prvo turnejo po ZDA, kjer so gostovali v prestižnih dvoranah v Chi-

cagu, Clevelandu, Washingtonu in New Yorku. Nato pa so sledila še gostovanja v Palači umetnosti v Budimpešti in Dvorani Čajkovski v Moskvi (2016) ter uspešen nastop v Dvorani glasbenega združenja v Gradcu. Leta 2017 je orkester priredil velik

koncert na prostem za več kot 30.000 obiskovalcev. Dokaz, da si orkester prizadeva za etnično in religiozno raznolikost v glasbi, je tudi iniciativa pri povezovanju treh orkestrov iz Srbije, Hrvaške in Slovenije v serijo koncertov Pika-točka-tačka.

HOWARD GRIFFITHS

Angleški dirigent Howard Griffiths je študiral na Kraljevem kolegiju za glasbo v Londonu, vse od leta 1981 pa živi v Švici, kjer je bil med letoma 1996 in 2006 umetniški vodja in glavni dirigent Zürškega komornega orkestra, s katerim se je podal tudi na turneje po Evropi, ZDA in Kitajski. Med letoma 2007 in 2018 je bil generalni glasbeni direktor Brandenburškega državnega orkestra v Frankfurtu, v vsem tem času pa je vodil še številne druge priznane orkestre, kot so Kraljevi filharmoniki iz Londona, Londonski filharmonični orkester, Francoski nacionalni orkester, Nemški simfonični orkester iz Berlina, Izraelski filharmoniki, Orkester obdobja razsvetljenstva, Simfonični orkester Zahodnonemškega radia in Simfonični orkester Frankfurtskega radia. Sodeloval je tudi s številnimi

priznanimi solisti (K. Battle, J. Bell, R. Buchbinder, J. Galway, G. Capucon, E. Gruberova, M. Majski, M. Pletnev, J. Rachlin, V. Repin, M. J. Pires, F. Say, G. Shaham, T. Zehetmair). Posnel je že več kot sto petdeset plošč za različne založbe (Warner, Universal, cpo, Sony, Koch), ki jih gre razumeti kot ogledalo dirigentovega zelo širokega repertoarja. Ta sega od sodobnih švicarskih in turških skladateljev do novo odkritih del iz 18. in 19. stoletja, pri čemer si posebne omembe zasluži posnetek vseh simfonij Beethovnovnega učenca Ferdinanda Riesa. Griffiths podpira mlade umetnike, zato aktivno sodeluje pri fundaciji, namenjeni promociji mladih solistov, za svoje delo pa sta ga nagradila tako britanska kraljica kot tudi nemška zvezna država Brandenburg.

NAREK HAKNAZARJAN

Armenski violončelist Narek Haknazarjan je sprva študiral v rodnem Erevanu, nato pa se je izpopolnjeval še na Moskovskem konservatoriju in pri Mstislavu Rostropoviču na Glasbenem konservatoriju New England. Kot izjemno talentiran glasbenik je prejel štipendijo Rostropovičeve fundaci-

je in podporo Ruskega sklada za poustvarjalne umetnike, čemur je sledila prva nagrada na tekmovanju Arama Hačaturjana in prva nagrada na Mednarodnem tekmovanju Johansena za godalce.

Kot solist je nastopil s številnimi uglednimi orkestri iz Balti-

Napovedujemo in vabimo

morja, Seattle, Toronto, Londona, Frankfurt, Sydneyja, Stockholm, Rotterdam, Utah, Los Angeles, Pariza, Rima in Prage, pri čemer je sodeloval s priznanimi dirigenti, kot so M. Alsop, J. Bělohlávek, V. Gergijev, N. Järvi, H. Lintu, M. Pletnev, L. Slatkin in T. Sotijev. Pot komornega glasbenika ga je vodila v številne prestižne dvorane (dvorana Carnegie v New Yorku, Nacionalna galerija umetnosti v Washingtonu, Concertgebouw Amsterdam, dvorana Pleyel v Parizu, koncertna hiša v Berlinu) in na odmevne festivale. V letošnji sezoni bo nastopil z Orkestrom Svete Cecilije pod vodstvom Antonia Pappana in na Dvořákovem Praškem festivalu pod vodstvom Tomáša Netopila. Prejšnjo sezono pa je pod vodstvom Marin Alsop debital z Orkestrom Avstrijskega radia ORF ter bil povabljen v rezidenco k Finskemu radijskemu simfoničnemu orkestru pod vodstvom Hannuja Linta. Haknazarjan igra na Guarrierijevo glasbilo iz leta 1707.

NEJC KAMPLET, klavir

25. maj 2022 ob 19.30, dvorana Union, Maribor

7. koncert Komornega cikla in za izven

Spored: Ludwig van Beethoven, Maurice Ravel, Franz Liszt

VPIS V NOVO SEZONO

24. maja bomo razkrili koncertno raznovrstnost našega Orkestrskega in Komornega cikla v sezoni 2022/2023. Abonenti boste knjižice nove sezone prejeli po pošti, preostali pa jih lahko brezplačno prevzamete v naši Informacijski pisarni ali na koncertu pianista Nejca Kampleta 25. maja. Celoten program nove sezone bomo hkrati predstavili tudi na naši spletni strani.

Vpis abonmajev bo potekal od 24. maja do 14. junija.

♦ NARODNI DOM MARIBOR ♦

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor

Uradne ure: od ponedeljka do petka, od 10. do 13. ure ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.mojekarte.si/>

🌐 www.nd-mb.si;

 **Radio
Maribor**

**VEČER
RADIO CITY**